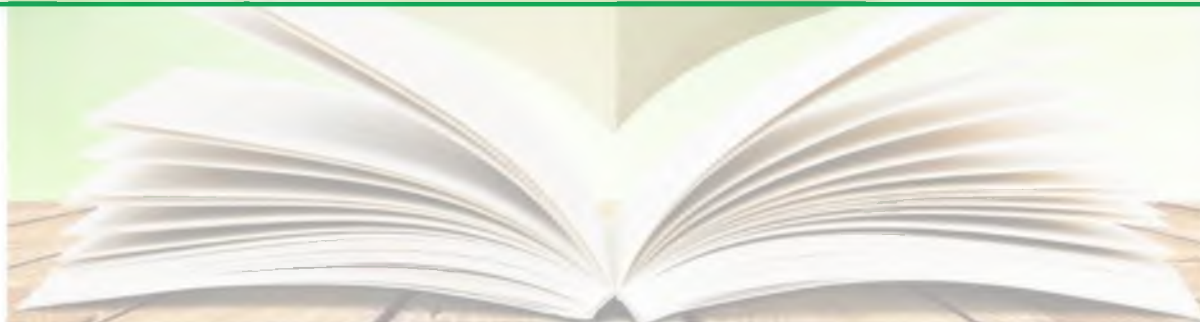

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
учасників міжнародної науково-
практичної конференції
«ЛІСОВА ТИПОЛОГІЯ ЯК ОСНОВА
НАБЛИЖЕНОГО ДО ПРИРОДИ
ЛІСІВНИЦТВА»

присвячена 150-річчю з дня народження
проф. Є.В. Алексєєва
та заснування кафедри лісівництва
Навчально-наукового інституту лісового і
садово-паркового господарства

Київ, 9-12 жовтня 2019 року

УСПІШНІСТЬ ПРИРОДНОГО НАСІННЕВОГО ПОНОВЛЕННЯ СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ ПІД НАМЕТОМ ДЕРЕВОСТАНУ У НАЙПОШИРЕНІШИХ ТИПАХ ЛІСОРОСЛИННИХ УМОВ

*С. Є. Сендонін, кандидат сільськогосподарських наук
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

Ключові слова: підріст, тип лісорослинних умов, лісове насадження, деревостан, намет.

У більшості розвинених країн світу лісівники намагаються використовувати різноманітні заходи для збереження і розвитку природного поновлення, оскільки насадження, які утворилися природним шляхом є стійкішими і продуктивнішими з одного боку, а з другого різко зменшуються затрати на заліснення ділянок та обороти рубок, при використанні попереднього природного поновлення.

Серед типів лісорослинних умов, де головним деревним видом вважається сосна звичайна, необхідно виділяти типи лісорослинних умов зі стійким і нестійким природним поновленням.

При стійкому природному поновленні типи лісорослинних умов характеризуються прямими кореляційними зв'язками між насінневими роками і кількістю підросту. У Поліссі та Лісостепу до них відносяться вологі, сирі та мокрі бори і субори.

Для типів лісорослинних умов із нестійким природним поновленням характерна відсутність кореляції між кількістю поновлення та насінневими роками. У них спостерігається поява підросту під час вологих вегетаційних періодів протягом 2-3 років. До таких типів належать свіжі бори, субори та складні субори.

Сухі ж бори, субори і складні субори є типами з поодиноким природним поновленням [4].

Але в усіх типах лісорослинних умов у тому чи іншому регіоні природне поновлення слід розділяти на відновлення під наметом лісових насаджень і на відкритих ділянках, бо вони протилежні, різко відособлені та разом із тим часто спадково пов'язані між собою.

Також, при визначенні успішності природного поновлення сосни звичайної, не слід нехтувати як кліматичними (тепло, волога, повітря) так і географічними (макро- та мікроклімат, макро- та мікрорельєф, зональні типи рослинності, живий надґрунтовий покрив, лісова підстилка, верхні

горизонти ґрунту тощо) факторами, які визначають сприятливі чи несприятливі для поновлення умови навколишнього середовища [2].

Для збереження чистоти експерименту всі дослідні ділянки були підібрані у чистих соснових середньоповнотних стиглих деревостанах.

Під наметом деревостанів, де повною мірою зберігається лісове середовище, на відміну від зрубів, процес природного насінневого поновлення дещо інший (рис.). Наприклад, у сухих борах незначна кількість поновлення спостерігається у тіні дерев, де у ґрунті затримується більше вологи, тому підріст тут рідкий і розміщується нерівномірно по площі (куртинами).

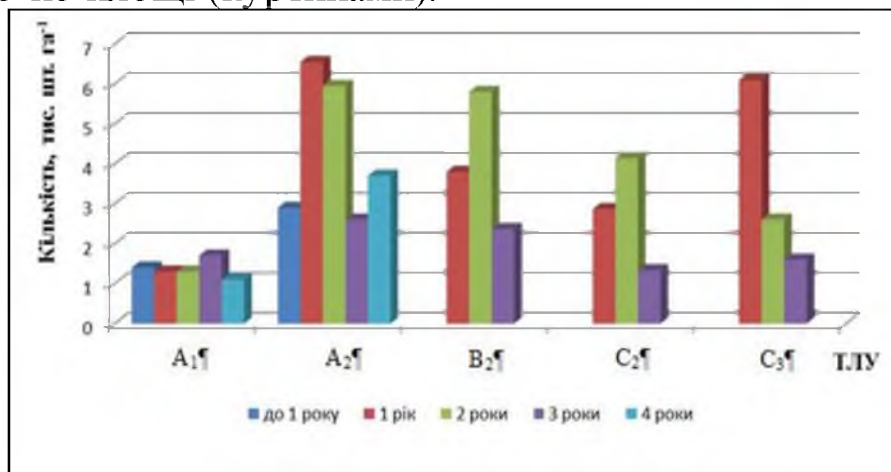

Рис. Розподіл підросту сосни звичайної за типами лісорослинних умов під наметом деревостанів

У свіжих борах і субборах під наметом деревостану спостерігається численний підріст сосни звичайної в доброму стані, що зумовлено мінімальною конкуренцією з живим надґрунтовим покривом і відсутнім підліском. На відміну від свіжих та вологих складних суборів, де підвищення родючості ґрунту сприяє збільшенню видового складу живого надґрунтового покриву та підліску, щільний надґрунтовий покрив заважає проростанню насіння, а підлісок разом із материнським наметом створює затінення підросту, який при нестачі світла суховершинить, його якість знижується, а за відсутності догляду він у віці 3-4 років повністю відмирає.

Список джерел літератури

1. Маурер В.М., Пінчук А.П. Сукцесії живого надґрунтового покриву як інтегрований критерій оцінки зміни лісівничого потенціалу земель та екологічності лісогосподарських заходів. *Наукові доповіді НУБіП*. 2010. № 5 (21). URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Nd/2010_5/10mvmeffe.pdf (дата звернення 16.09.2019).
2. Пастернак П. С., Ромашов Н. В. Возобновление равнинных лесов Украинской ССР. *Научные труды ВАСХНИЛ. Сер. Возобновление леса*. 1975. Вып. 1. С. 214–230.